

بازنمایی رسانه‌ای بحران سوریه در وبسایت‌های بی.بی.سی عربی، العربیه و العالم^۱

حسن بشیر*
علی اصغر کرم‌فر**

چکیده

در سال‌های ۲۰۱۱ و ۲۰۱۲ همزمان با موج بیداری اسلامی در خاورمیانه، حوادثی در کشور سوریه رخ داد که تفاوت‌های اساسی با این جریان داشت و این کشور را تا مدت‌ها با مشکلات فراوانی مواجه نمود. این مقاله با هدف بررسی بازنمایی رسانه بحران سوریه، تعداد ۹۵ یادداشت تحلیلی از سه وبسایت العالم، العربیه و بی‌بی‌سی عربی را در بازه زمانی شش ماهه «اول اکتبر ۲۰۱۱ تا اول آوریل ۲۰۱۲»، با استفاده از روش تحلیل گفتمان بررسی نموده است.

واژگان کلیدی

بازنمایی رسانه‌ای، تحلیل گفتمان، سوریه، بی‌بی‌سی عربی، العربیه، العالم.

مقدمه

در سال‌های ۲۰۱۱ و ۲۰۱۲ میلادی همزمان با گسترش موج بیداری در کشورهایمانند مصر، لیبی، یمن و بحرین وقایعی در کشور سوریه رخ داد که در نظر اول، حاکی از سرایت موج بیداری اسلامی به این کشور بود، ولی با نگاهی عمیق‌تر به جزئیات این قیام، تفاوت‌های اساسی آن با موج بیداری اسلامی کاملاً آشکار می‌شود. بحران سوریه در حالی رخ می‌داد که سوریه به عنوان یکی از نقاط اصلی در محور مقاومت در منطقه، نقش مهمی در معادلات منطقه‌ای و جهانی دارد. در این میان غرب و هم‌پیمانان منطقه‌ای رژیم صهیونیستی به‌ویژه

۱. مقاله مستخرج از پایان‌نامه‌ای با همین عنوان است.

*. دانشیار دانشگاه امام صادق (ع).

** دانشجوی کارشناسی ارشد معارف اسلامی و فرهنگ و ارتباطات.

drhbashir100@gmail.com

karamfar@isu.ac.ir

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۳/۶/۲

تاریخ دریافت: ۱۳۹۳/۱/۲۵

عربستان برای حفظ موجودیت این رژیم از تیررس جبهه مقاومت، تضعیف حزب‌الله، فشار به دولت و ملت ایران و لبنان و با هدف انزوای مقاومت، آسیب پذیر کردن مقاومت در فضای سیاسی و جلوگیری از نزدیکی حماس و حزب‌الله با محوریت سوریه و ایران و همچنین جلوگیری از ایجاد مدل مقاومت و تکرار زنجیره‌ای آن در سایر کشورهای اسلامی، از هر اهرم فشاری برای تغییر در حکومت سوریه استفاده کردند. (صفری، ۱۳۹۰: ۲)

در این میان، رسانه‌های فعال منطقه به خصوص عرب زبان، به دلیل اهمیت سوریه در منطقه خاورمیانه و موقعیت استراتژیک آن، در بخش‌های خبری مختلف خود به بررسی اوضاع سوریه پرداخته‌اند و هر کدام بر مبنای رویکرد سیاسی و اهداف استراتژیک خود به «بازنمایی» حوادث رخ داده در این کشور و نقش‌آفرینی متفاوت در قبال این موضوع اقدام کرده‌اند.

در این مقاله به منظور بررسی بازنمایی رسانه‌ای تحولات سوریه، به تحلیل گفتمان وبسایت‌های العالم^۱، العربیه^۲ و بی.بی.سی. عربی^۳ با استفاده از «روش عملیاتی تحلیل گفتمان» (پدام)^۴ پرداخته می‌شود.

بحران سوریه در سال‌های ۲۰۱۱ و ۲۰۱۲

شروع اعتراضات در سوریه پس از دومینوی انقلاب‌های عربی اگرچه با مطالبات مردمی همراه بود، اما با فاصله کمی صحنه سیاسی سوریه را شاهد اغتشاشاتی کرد که ناشی از حمایت‌ها و دخالت‌های خارجی بود. به طور کلی درباره تحولات سوریه تفاسیر متفاوتی وجود دارد. برخی از تحلیل‌گران چنین فرآیندی را ناشی از اراده گروه‌های اجتماعی در سوریه می‌دانند. آنان در تحلیل خود رویکرد مبتنی بر اقتدارگرایی سیاسی سوریه را عامل اصلی بحران اجتماعی می‌دانند. گروه دیگری بر این اعتقادند که سوریه مرز ژئوپولیتیکی رادیکالیسم سیاسی محافظه‌کاری جهان غرب محسوب می‌شود. بنابراین آمریکا و کشورهای محافظه‌کار جهان عرب در صدد هستند تا زمینه‌های افول قدرت دولت‌های رادیکال را فراهم آورند. بر اساس چنین نگرشی آمریکا در صدد است تا براندازی سیاسی در سوریه را از طریق نافرمانی مدنی و آشوب سیاسی تأمین و سازماندهی نماید. (متقی، ۱۳۹۰: ۳)

در مجموع تعمیم جنبش‌های عربی به سوریه با توجه به ویژگی‌های خاص این کشور و دلایل پیش رو چندان منطقی و عملی نیست:

۱. جنس اعتراض‌ها در سوریه با آنچه در دیگر کشورهای عربی مثل مصر و تونس رخ داد کاملاً متفاوت است؛ چراکه در این کشورها تجمع‌ها به صورت آرام آغاز شد اما در سوریه در همان لحظات اول اعتراض‌ها با حمله مسلحانه اجیرشدگان خارجی به پلیس و نیروهای امنیتی و مراکز دولتی و عمومی این کشور همراه بود. در واقع،

1. www.alalam.ir

2. www.alarabiya.net.

3. www.bbc.co.uk/arabic.

4. Practical Discourse Analysis Method (PDAM).

یکی از نکاتی که جنس ناآرامی‌های این کشور را با دیگر کشورهای منطقه متمایز می‌سازد، جنگ‌های مسلحانه خیابانی و افراد مسلح قابل توجه در خیابان‌های این کشور است که برضد نظام حاکم دست به اسلحه برده‌اند.

۲. سوریه ضمن آنکه همچون دیگر کشورهای عربی از مشکلات زیرساختی مربوط به انسداد سیاسی و معضلات اقتصادی به دور نیست و گاه و بی‌گاه شاهد موجی کوتاه از اعتراض‌ها است، اما از سال‌ها پیش گام‌های مهمی برای رهایی از این مشکلات برداشته و توفیقات زیادی کسب کرده است. این دست‌آوردها موجب ثبات سیاسی و اقتصادی سوریه و نیز محبوبیت نسبی بشار اسد نزد افکار عمومی داخلی و خارجی شده است. نکته قابل تأمل در این بین این است که ناآرامی‌های این کشور هیچ‌گاه برخلاف ناآرامی‌های تونس، مصر، بحرین و ... یک‌طرفه نبوده و پس از چند روز از آغاز ناامنی‌های خیابانی، مردم دمشق و حلب در حمایت از بشار اسد در یک راهپیمایی چندصدهزار نفری شرکت کرده و بر ضد معترضان بشار اسد راهپیمایی کردند.

۳. با توجه به مشروعیت سیاسی و حمایت اکثریت جامعه سوریه از بشار اسد، سرنوشتی نظیر «بن علی» در تونس، «مبارک» در مصر، «صالح» در یمن و ... برای وی بعید به نظر می‌رسد. بنابراین زمینه حل و فصل بحران سوریه در داخل این کشور تا حد زیادی وجود دارد همان‌طور که بشار اسد نیز وعده آن را داده است. اگرچه باید اذعان کرد که اصلاحات کار یک روز نیست و بسترسازی مناسب می‌خواهد. (کریمخانی، ۱۳۹۰: ۶)

در منظومه گفتمانی مقام معظم رهبری حضرت آیت‌الله خامنه‌ای (دام‌ظله) نیز تحولات سوریه شامل چند کلیدواژه می‌باشد: طراحی آمریکا برای این تنش‌ها، مشارکت کشورهای خارجی و منطقه در این طراحی، ضربه به مقاومت، هدف اصلی و انتقام‌گیری شکست‌های اخیر در منطقه از جمله مصر و تونس از سوریه، با توجه به کلیه این مسائل، سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در قبال سوریه، حمایت از خط مقاومت و هرگونه اصلاحات به نفع مردم این کشور در عین مخالفت با دخالت آمریکا و کشورهای دنباله‌رو آن است.

بازنمایی رسانه‌ای

بازنمایی^۱ واژه‌ای است که پیتر دالگران در کتاب *تلویزیون و گستره عمومی* این واژه را کالبدشکافی و تشریح کرده است. وی می‌گوید:

بعد بازنمایی، توجه ما را به تولیدات رسانه‌ای جلب می‌کند. این بعد شامل زمینه‌های ذیل می‌گردد. مطالبی که رسانه‌ها عرضه می‌کنند، نحوه انعکاس موضوعات، انواع گفتمان‌های مطرح و ماهیت مباحث و مناظرات ارائه شده، بازنمایی به ابعاد اطلاعاتی تولیدات رسانه‌ای، از جمله ابعاد نمادین و بدیع آن آثار اشاره دارد. بازنمایی در گسترده عمومی به پرسش‌هایی اساسی نظیر اینکه «چه مطلبی» باید برای انعکاس انتخاب شوند و «چگونه» بر مخاطبان عرضه گردند اشاره دارد، لذا مشاهده می‌شود بازنمایی متمایز از انعکاس محض واقعیات و رخدادهاست؛ یعنی

---

1. Rerepresentation.

در بازنمایی، وقایع و رخدادها از حالت اصلی خود خارج می‌شوند، حال هرچقدر که رسانه‌ها و خبرنگاران معتقد به عینیت‌گرایی در انعکاس خبرها باشند، بازنمایی‌های انجام شده به واقعیت نزدیک‌تر هستند و هر مقدار که رسانه‌ها از عینیت‌گرایی به دور باشند، بازنمایی‌های آنها نیز دور از واقع خواهد بود. (سلطانی فر و هاشمی، ۱۳۸۲: ۳۰)

مفهوم بازنمایی^۱ از مفاهیم کلیدی در مطالعه تمام رسانه‌ها و متون است. این مفهوم شدیداً به بحث‌های مربوط به نمایش واقعیت ارتباط پیدا می‌کند؛ زیرا سعی بسیاری از متون بر این است که واقعی به نظر رسند. اما آنچه ما در نزد خود واقعی می‌پنداریم، خارج از بازنمایی وجود ندارد. این موضوع جدای از امور واقعی و تجربی است که در جهان اطراف ما روی می‌دهد. (محمدپور، ۱۳۹۰: ۱۲۱)

مفهوم بازنمایی و مدار آثار استوارت هال است و از خلال آنها به ایده‌ای اساسی و بنیادی در مطالعات فرهنگی و رسانه‌ای مبدل شده است. بازنمایی از نظر هال، به همراه تولید، مصرف، هویت و مقررات، بخشی از چرخه فرهنگ می‌باشد. او مطرح ساخت که بازنمایی، معنا و زبان را به فرهنگ ربط می‌دهد. (سروی زرگر، ۱۳۹۰: ۳۵ - ۳۴)

از دید هال^۲، ما جهان را از طریق بازنمایی، بازسازی می‌کنیم. وی رسانه‌ها را بخشی از «سیاست معناسازی» تعریف کرده و بر این باور است که رسانه‌ها به رویدادهای واقعه در جهان، معنا می‌دهند. هال بیان می‌دارد که رسانه‌ها واقعیت را تعریف می‌کنند و به جای آن که صرفاً به انتقال معناها موجود بپردازند، از خلال گزینش و عرضه و سپس بازتولید و صورت‌بندی مجدد آن رویداد، برای آنها معنا می‌آفرینند. از آنجا که هر واقعیتی از معانی مختلفی برخوردار است، رسانه‌ها با تکیه بر قدرتی که دارند، تصمیم می‌گیرند که به هر رویدادی چه معنایی ببخشند. (ساعی، ۱۳۸۹: ۱۲۰ - ۱۱۹)

روش تحقیق

در پژوهش حاضر از روش تحلیل گفتمان استفاده شده است. پژوهشگران در مطالعات ارتباطی، از روش‌های کمی و کیفی تحقیق بهره می‌گیرند که یکی از روش‌های کیفی مورد توجه، روش تحلیل گفتمان است. (بشیر، ۱۳۸۵: ۸)

گفتمان از نظر فوکو، کنش‌هایی است که به گونه‌ای نظام‌مند، موضوعات یا ابژه‌هایی را که درباره‌شان سخن می‌گوید شکل می‌دهد. ساختار گفتمانی را به واسطه نظام‌مندی آرا، نظرات، مفاهیم و شیوه‌های تفکر و رفتاری که در بطن یک بافت خاص شکل گرفته است و به واسطه تأثیرات یا جلوه‌های آن، شیوه‌های تفکر و رفتار می‌توان شناسایی کرد. (میلز، ۱۳۸۲: ۲۷) در واقع، معنا در گفتمان و بر اساس قواعد آن شکل می‌گیرد و حاصل تعامل کنش‌های زبانی و غیر زبانی (موقعیتی، فرهنگی و ...) است.

1. Representation.
2. Stuart Hall.

تحلیل گفتمان که در زبان فارسی به «سخن کاوی»، «تحلیل کلام» و «تحلیل گفتار» نیز ترجمه شده است، نخستین بار در سال ۱۹۵۲ در مقاله‌ای از زبان‌شناس معروف انگلیسی زلیک هریس^۱ به کار رفته است. هریس در این مقاله دیدی صورت‌گرایانه از جمله به دست داد و تحلیل گفتمان را صرفاً نگاهی صورت‌گرایانه (و ساختارگرایانه) به جمله و متن برشمرد. بعد از هریس، بسیاری از زبان‌شناسان، تحلیل گفتمان را نقطه مقابل تحلیل متن دانسته‌اند. به اعتقاد این عده، تحلیل گفتمان شامل تحلیل ساختار زبان گفتاری - مانند گفتگوها، مصاحبه‌ها و سخنرانی‌ها - و تحلیل متن شامل تحلیل ساختار زبان نوشتاری - مانند مقاله‌ها، داستان‌ها، گزارش‌ها و غیره است. (حاتمی و جبارنژاد، ۱۳۸۵) پس از آن، زبان‌شناسان بعدی از صرف پرداختن به خود متن در تحلیل‌ها، فاصله گرفتند و علاوه بر مطالعه (جزءنگر و کل‌نگرانه) متن، به مطالعه بافت موقعیتی آن نیز در تحلیل‌ها معتقد شدند. (بهرام‌پور، ۱۳۷۹: ۸)

تاکنون روش‌های مختلفی برای تحلیل گفتمان ارائه شده است اما در این مقاله از «روش عملیاتی تحلیل گفتمان» (پدام) استفاده می‌شود. این روش شباهت‌هایی با روش فرکلاف که مبتنی بر سه مرحله «توصیف»، «تفسیر» و «تبیین» (فرکلاف، ۱۳۷۹) است، داشته اما به لحاظ عملیاتی‌تر بودن و سادگی انجام فرایندهای آن مورد استفاده قرار گرفته است.

این روش شامل پنج سطح تحلیلی است که عبارتند از: سطح - سطح، سطح - عمق، عمق - سطح، عمق - عمق (عمیق) و عمیق‌تر. هر سطح دارای ویژگی‌هایی است که در ادامه تشریح می‌شوند. بر دو سطح اول (سطح - سطح) و دوم (سطح - عمق) نوعی از توصیف حاکم است که با مرحله «توصیف» در روش فرکلاف شباهت دارد؛ اما تفاوت اساسی آن با روش مزبور در نوع انتخاب کلمات و جملات موجود در متن برای انجام تحلیل است. سطح اول (سطح - سطح) با نام «برداشت از اصل متن» درصدد کشف کلمات و جملاتی است که در متن دارای بار معنایی خاص در راستای اهداف تحقیق باشند. این برداشت، یک انتخاب آگاهانه است که کلیه جملات مرتبط با هدف تحقیق را گزینش و برای انجام مراحل بعدی در ستون اول تحلیل در روش پدام درج می‌کند.

این سطح از تحلیل، سطحی‌ترین و ظاهری‌ترین بخش تحلیل گفتمان است و مهم‌ترین ویژگی آن در مورد گزارش‌های خبری نشریات مختلف، تشخیص دیالوگ‌ها یا صحنه‌هایی است که دارای زمینه مرتبط با بحث مقاله هستند. به همین دلیل، نفس تشخیص این ویژگی در گزارش‌های مزبور، نوعی تحلیل از متن است و در مرحله اول تحلیل قرار می‌گیرد.

سطح دوم تحلیل، «جهت‌گیری و گرایش متن» نامیده می‌شود و هم‌سان با بخشی از سطح دوم فرایند تفسیر در نگاه فرکلاف، یعنی «معنای کلام» است. در اینجا معانی جملات نه تنها در قالب کلمات و

---

1. Zeilik Harris.

معناهای صریح و ضمنی آنها به شکل انفرادی و ترکیبی مورد توجه قرار می‌گیرند که فراتر از آن به جهت‌گیری‌ها و گرایش‌های گوناگون جملات و در نهایت خود متن، نسبت به مسائل مختلف اما مرتبط با موضوع تحقیق نیز توجه می‌شود.

ستون دوم جدول پدام، جهت‌گیری‌ها و گرایش‌ها را نشان می‌دهد. در اینجا معنایی که تحلیل‌گر از جملات مرتبط برداشت می‌کند، آمده است. این ستون، دلیل انتخاب تحلیل‌گر را برای خواننده متن روشن می‌کند و معنای آن را تبیین می‌کند.

سطح سوم تحلیل، سطحی نیمه عمیق از تحلیل است که ذیل ستونی با نام «تحلیل توجیهی با توجه به سایر گرایش‌های متن» آمده و هم‌سان با بخش دیگری از سطح سوم فرایند تفسیر فرکلاف یعنی «انسجام موضعی» است. از آنجایی که منظور فرکلاف، «برقراری انسجام فراگیر و کلی بین تمامی اجزاء یک متن نیست، بلکه بحث در زمینه برقراری انسجام در بخش معینی از یک متن است»، (فرکلاف، ۱۳۷۹: ۲۱۸) تحلیل در این مرحله، به سطح نهایی خود نمی‌رسد و ارتباط با دیگر سلول‌های جدول در آن مورد بررسی قرار نمی‌گیرد.

آنچه از این سطح تحلیل به دست می‌آید، تشریح بافتی^۱ است که گزارش در شرایط خاص آن تولید شده است. در این مرحله تحلیل‌گر تلاش می‌کند که معنای مرتبط با بافت یا بافت‌های مرتبط با خلق متن را تبیین کند. در حقیقت در این مرحله، تحلیل‌گر درصدد کشف رابطه متن با زمینه خلق متن و بینامتنیت‌های مورد استفاده پدیدآورنده متن است.

سطح چهارم تحلیل (عمق - عمق)، هم‌سان با سطح چهارم از مرحله تفسیر، یعنی «ساختار و جان‌مایه متن» و نیز مرحله تبیین در نگاه فرکلاف است. این مرحله، مرحله خروج از ساختار ظاهری متن و توجه به فرامتن‌های مرتبط با متن است. در این مرحله تلاش می‌شود میان متن، زمینه و فرامتن‌های مرتبط با متن پلی ایجاد شده و «معانی» نهفته متن، آشکار شوند. مقایسه سلول‌های جدول با هم و استنتاج از آنها در این مرحله صورت می‌گیرد. این سطح، «سطح عمیق» تحلیل گفتمان به روش پدام است.

سطح بعدی تحلیل که به نوعی خروج از روش فرکلاف است، سطح «عمیق‌تر» تحلیل نام دارد که به بررسی گفتمان‌های اجتماعی حاکم بر گزارش‌های خبری مورد تحلیل برای تولید معانی آن می‌باشد. در این مرحله، متن، بینامتنیت و فرامتن، هم‌زمان مورد توجه قرار گرفته و تحلیل نهایی ارائه می‌شود. مقایسه گفتمان‌های مختلف سیاسی - اجتماعی، کشف نقاط تفاوت یا اشتراک هر کدام از این گفتمان‌ها و در نهایت گزینش گفتمان برتر یا عناصر برتر گفتمانی در این مرحله صورت می‌گیرد.

در اینجا تحلیل‌گر حضور کامل و تام داشته و قرائت نهایی مفسر و تحلیل‌گر صورت می‌گیرد که با استفاده از متن، زمینه، بینامتنیت‌های پدیدآورنده و تحلیل‌گر، فرامتن‌های متن اصلی با گرایش پدیدآورنده و فرامتن‌های

---

1. Contextual.

احتمالی متن با گرایش تحلیل‌گر مورد استفاده قرار گرفته و تحلیل اساسی صورت می‌گیرد. اینجا است که نوعی از جمع‌بندی در شکل خط مشی یا رویکردهای خیلی کلان به وجود می‌آید. بدین ترتیب در این مرحله است که کار نظری جدیدی صورت می‌گیرد. یعنی در این‌گونه از تحلیل گفتمان، اگرچه از تحلیل یک مورد استفاده می‌شود اما تحلیل این مورد، به تنهایی هدف نبوده و نیل به دیدگاه‌های جدید، با توجه به سایر گرایش‌ها و گفتمان‌های موجود هدف نهایی است که می‌تواند تحلیل مورد نظر را به نتیجه نهایی برساند. (بشیر، ۱۳۹۰ و ۱۳۹۱)

بدیهی است اگرچه برای ساده‌سازی عملیات در روش پدام، برای درج مطالب مختلف از ستون‌ها استفاده شده است اما به دلیل تشریحی بودن مراحل چهارم و پنجم، درج مطالب و تحلیل‌های مربوط به آنها در جدول ضروری نیست، اما برای درک آسان‌تر سه سطح اول که بیانگر مراحل اولیه تعامل با متن و حرکت تحلیل‌گر برای انتخاب، تعیین گرایش و توجیه جهت‌گیری‌ها است، به جدول نیاز است.

در اینجا باید به یک نکته مهم در تحلیل اشاره کرد. در حقیقت هیچ رسانه‌ای خالی از نوعی سوگیری یا ایدئولوژی نیست. حتی طرح خالص حقایق با نوعی از گزینش همراه است که خود می‌تواند حاکی از نوعی سوگیری و رویکرد ایدئولوژیکی باشد. اما باید تأکید کرد که میان سوگیری و رویکرد ایدئولوژیکی مطلوب و غیرمطلوب تفاوت اساسی وجود دارد.

به عبارت دیگر، اگر رسانه‌ای طبق آنچه خود را معرفی می‌کند و عملکرد آن نشان دهد به همان رویکرد متعهد باشد، طرح مطالب رسانه‌ای آن نیز گرچه سوگیری نیز داشته باشد، اما به عنوان یک رویکرد صادقانه مطرح می‌شود. برخلاف آن، چنانچه رسانه‌ای مدعی آزادی‌خواهی و دفاع از حقوق بشر و مانند آن باشد، اما در مطالب و اخبار رسانه‌ای خود از این وضعیت عدول کند، سوگیری آن نه تنها مطلوب نیست بلکه برخلاف اخلاق رسانه‌ای تلقی می‌شود. این مسئله را می‌توان به خوبی در تحلیل‌های ارائه شده از رسانه مطالعه شده تشخیص داد.

تحلیل گفتمان سه سایت بی‌بی‌سی عربی، العربیه و العالم

در این بخش با استفاده از روش عملیاتی تحلیل گفتمان (پدام) رویکرد سه سایت بی‌بی‌سی عربی، العربیه و العالم در موضوع تحولات سوریه مورد تحلیل و بررسی قرار می‌گیرد. در مسیر دستیابی به این هدف تعداد ۵۲ یادداشت تحلیلی از سه سایت مذکور در بازه زمانی شش ماهه «اول اکتبر ۲۰۱۱ تا اول آوریل ۲۰۱۲» که به صورت مستقیم و یا غیر مستقیم به موضوع تحولات سوریه پرداخته است، به صورت نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شده و نتایج تحلیل و بررسی به صورت مرحله به مرحله و حتی المقدور در قالب جداول ارائه می‌گردد. البته به دلیل جلوگیری از طولانی شدن مقاله، اجباراً در جمع‌بندی سه مرحله اول فقط به برخی از موارد تحلیلی و نه همه گزاره‌ها (از هر سایت فقط ۶ گزاره مهم) به عنوان نمونه اکتفا خواهد شد، ولی در دو مرحله بعدی تفصیل کامل‌تری ارائه خواهد شد.

جدول ۱. جمع‌بندی سه مرحله اول تحلیل گفتمان سایت‌های بی‌بی‌سی عربی،

العربیة و العالم در زمان تعیین شده

ردیف	برداشت از اصل متن	جهت‌گیری و گرایش متن	تحلیل توجیهی با توجه به سایر گرایش‌های متن
۱	برخی از افسران ارشد بازنشسته [رژیم اشغالگر] اسرائیلی معتقدند که سقوط رژیم رئیس جمهور بشار اسد تبعات مثبت و منفی دارد که از جمله آنها می‌توان به تضعیف نیروهای مخالف و از سوی دیگر حفظ آرامش مرزهای اسرائیل اشاره نمود.	توجه نیروهای نظامی رژیم اشغالگر اسرائیل به تحولات سوریه	سقوط محتمل بشار اسد نقطه مطلوب رژیم اشغالگر اسرائیل است
۲	همان‌طور که بسیاری از همسایگان عربی سوریه معتقد هستند، اگر بشار اسد حکومت را از دست بدهد، ایران جای پای اصلی خود را در جهان عرب از دست می‌دهد و پس از آن باید تصمیم بگیرد که برای ارائه حمایت از حماس و حزب‌الله چه باید انجام دهد.	سقوط بشار اسد باعث تضعیف ایران می‌شود.	سقوط سوریه شکست محور مقاومت را در برخواهد داشت.
۳	پس از ماه‌ها سرکوب بی‌رحمانه، دست به سلاح بردن یک اقدام طبیعی است، اقدامی که برای رژیم هزینه سنگینی در بر داشته است. اما این نبرد مسلحانه آنها را درگیر بازی و رویارویی با رژیمی می‌کند که در آن مخالفان امیدوارند که با مداخله خارجی‌ها پیروز از آن خارج شوند.	اقدام مسلحانه مخالفان نتیجه طبیعی اقدامات حکومت است.	مخالفان سوریه فقط با کمک نیروهای خارجی می‌توانند پیروز شوند.
۴	در پیکار بی‌امان میان تظاهرکنندگان و نیروهای امنیتی، هر روز تعداد بیشتری کشته می‌شوند و آمار کشته‌ها از پنج هزار نفر گذشته است. هم‌زمان اسد به گفتن این که مایل به گفتگو با مخالفان است، ادامه می‌دهد اما هیچ نشانی از حرکت دولتس به سوی مذاکره حتی با مخالفان طرفدار گفتگو در دست نیست.	بحران سوریه به بن‌بست رسیده و به خشونت منتهی شده است.	مداخله نظامی راه حل احتمالی مناقشه سوریه
۵	تشدید تحریم‌های اقتصادی سوریه و محکومیت این کشور به خاطر آنچه سازمان ملل متحد آن را «زیر پا گذاشتن آشکار حقوق بشر» در سرکوبی معترضان خوانده است، بر روابط سوریه با همسایگانش از جمله لبنان، ترکیه، عراق و [رژیم اشغالگر] اسرائیل اثر گذاشته است.	انزوای شدید حکومت بشار اسد در منطقه	اجماع بین‌المللی علیه رژیم بشار اسد و رو به زوال بودن آن
۶	نیمی از صادرات سوریه و حدود یک چهارم از واردات این کشور از طریق همسایگان این کشور انجام می‌شود، بنابراین هر گونه تحریمی از سوی اتحادیه عرب به همراه فشارهای اعمال شده از سوی ترکیه همسایه شمالی باعث انزوای سوریه می‌شود.	تحریم‌های اتحادیه عرب اثربخش است	لزوم تشدید تحریم‌ها و فشارهای اقتصادی بر حکومت سوریه

جدول ۲. جمع‌بندی سه مرحله اول تحلیل گفتمان سایت العربیه در زمان تعیین شده

ردیف	برداشت از اصل متن	جهت‌گیری و گرایش متن	تحلیل توجیهی با توجه به سایر گرایش‌های متن
۱	اتحادیه عرب خواهان خروج نیروهای امنیتی و سلاح‌های سنگین از خیابان‌های شهرهای سوریه و آغاز مذاکره با رهبران مخالف و همچنین اجازه ورود به کارمندان حقوق بشر و خبرنگاران به سوریه هستند.	تلاش‌های اتحادیه عرب برای کنترل اقدامات وحشیانه حکومت سوریه	حکومت سوریه زیر فشارهای بین‌المللی و منطقه‌ای است
۲	کوفی عنان نماینده سازمان ملل در امور سوریه پاسخ دولت دمشق درباره طرح شش ماده‌ای برای حل بحران این کشور را دریافت کرد. اما به گفته برخی از ناظران نمی‌توان به پاسخ دمشق به طرح شش ماده‌ای کوفی عنان خوش‌بین بود؛ زیرا از حکومتی که شبکه خبری «سی ان ان» را به نقش داشتن در انفجار خط لوله متهم می‌کند، نمی‌توان انتظار داشت که راه‌حل‌های منطقی برای پایان دادن به بحران موجود ارائه کند.	کنشگران بین‌المللی با حکومتی بی‌منطق مواجه‌اند	مقابله با حکومت بی‌منطق سوری صرفاً راه حل سیاسی ندارد
۳	حکومت‌های سوریه و ایران، علی‌رغم اختلاف‌هایشان، مشترکات چندی نیز دارند: هر دو استبدادی و مستقل هستند. آزادی بیان و خبر در هر دو کشور، ظالمانه موقوف شده است. جمعیت ایران به طور برجسته شیعه هستند و حکومت آن نیز توسط شیعه‌ها کنترل می‌شود. اگرچه سوریه اکثریت مسلمان سنی دارد، خانواده حاکم بر آن علوی است که یک اقلیت شیعی است. علاوه بر این نه خانواده حاکم علوی در سوریه و نه روحانیون ایران، شهرنشین یا از طبقه ممتاز و برگزیده نبوده‌اند.	اشتراکات حکومت ایران و سوریه در ویژگی استبدادی بودن	حکومت سوریه همانند حکومت ایران، شایسته سقوط است
۴	قیام مردم سوریه علیه رژیم خاندان اسد همزمان با انقلاب‌های تونس، مصر و لیبی پس از آن آغاز شد که نیروهای رژیم در درعا چند دانش‌آموز را که بر روی دیوارهای مدرسه شعارهای ضد دولتی نوشته بودند بازداشت و زیر شکنجه کشتند.	اقدامات ضد حقوق بشری حکومت سوریه با مردم خود در آغاز انقلاب آنان	قیام مردم سوریه مسالمت‌آمیز و هم‌راستا با سایر انقلاب‌های منطقه است
۵	رویتز به نقل از تحلیلگران نوشته است که مشعل به دلیل سرکوب خونین اعتراض‌ها در سوریه، در وضعیت بغرنجی قرار گرفته است. این گزارش می‌افزاید بسیاری از قربانیان سرکوب اعتراض‌ها در سوریه از	خروج رئیس حماس از سوریه به نشانه اعتراض به کشتارها	بشار اسد به تدریج حمایت معهود کشورهای حامی خود را از دست می‌دهد

ردیف	برداشت از اصل متن	جهت‌گیری و گرایش متن	تحلیل توجیهی با توجه به سایر گرایش‌های متن
	سنی‌هایی هستند که خالد مشعل روی پشتیبانی آنها از حماس حساب می‌کند. سازمان ملل در آخرین گزارش خود شمار کشته شدگان از آغاز اعتراض‌ها در سوریه را بیش از ۵ هزار نفر ارزیابی کرد.		
۶	نبرد در پیش است. من نمی‌گویم شیعیان به پا خواهند خواست؛ زیرا بسیاری از شیعیان علیه ایران و طرح‌های توسعه‌طلبانه آن هستند. اینها اصولاً عرب‌اند و من اینجا از یک طرح «فارس‌محور» در منطقه سخن می‌گویم. اگر طرح آنان پیش برود، نظام‌های عربی در خطر خواهند بود. اما فکر می‌کنم روش برخورد کنونی ما با انقلاب سوریه راه را بر تهران هموار خواهد کرد.	اقدامات ایران در سوریه پیامدهای ناگواری برای کشورهای عربی دارد	لزوم اتحاد کشورهای عربی برای مقابله با حامیان بشار اسد به خصوص ایران

جدول ۳. جمع بندی سه مرحله اول تحلیل گفتمان سایت العالم در زمان تعیین شده

ردیف	برداشت از اصل متن	جهت‌گیری و گرایش متن	تحلیل توجیهی با توجه به سایر گرایش‌های متن
۱	به اعتقاد سیاستمداران و شهروندان سوری؛ همه‌پرسی پیش‌نویس قانون اساسی جدید نمونه تکثر سیاسی است و خواسته بسیاری از سیاستمداران را مبنی بر لغو ماده هشتم قانون اساسی برآورده می‌کند. طبق ماده هشتم قانون اساسی سوریه، حزب بعث حاکم کشور است. سوریه نیاز مبرم به تکثر سیاسی داشت و این امر، خواسته شهروندان سوری است که با قانون جدید محقق خواهد شد.	قانون اساسی جدید متضمن بخش مهمی از خواسته‌های معترضان است	دولت سوریه در مسیر اصلاحات گام‌های مناسبی برمی‌دارد
۲	برخی از محافل سیاسی در کشورهای عرب حاشیه خلیج فارس بر این گمان هستند که درهم شکستن اراده ملت سوریه و براندازی رهبری این کشور و ایجاد هرج و مرج در آن و ادامه خونریزی و تضعیف ارتش این کشور، بخشی از طرح دشمنی با ایران و یاری اسرائیل و کشورهای غربی و جلوگیری از شکل‌گیری انقلاب در کشورهای عرب است. به	فشارهایی که به سوریه وارد می‌شود به دلیل همراهی این کشور با سیاست‌های ایران است	فشار کشورهای غربی بر سوریه با هدف تضعیف جبهه مقاومت در منطقه صورت می‌گیرد.

ردیف	برداشت از اصل متن	جهت‌گیری و گرایش متن	تحلیل توجیهی با توجه به سایر گرایش‌های متن
	ویژه که گزارش‌ها حاکی از آن است که سرکوب شهروندان و چپاول ثروت‌های آنان در برخی از مناطق عربستان و بحرین شدت خواهد یافت و این مناطق در خدمت منافع آمریکا و رژیم صهیونیستی قرار خواهند گرفت.		
۳	واشنگتن (العالم) فعال سیاسی حزب دموکرات آمریکا، تأکید کرد، به دلیل آنکه مخالفان سوریه یک مجموعه متحد نیستند، دولت آمریکا تلاش می‌کند از طریق ترکیه در سوریه دخالت کند. آمریکا نمی‌خواهد مجبور به تعامل با یک گروه خاص از مخالفان سوریه باشد و همچنین تلاش می‌کند از تعامل با طرف‌های مختلف در میان مخالفان که فاقد نظم هستند خودداری کند.	ترکیه پلی برای تعامل با طرف‌های مختلف در میان مخالفان است	کشورهای منطقه ابزاری برای اجرای سیاست‌های شوم آمریکا در منطقه هستند.
۴	بحران سوریه از این چارچوب که صرفاً یک بحران داخلی است خارج شده و به بحران خارجی تبدیل شده است که کشورهای منطقه‌ای و غربی در آن ایفای نقش می‌کنند و تجربه لیبی نشان داد که طرح عربستان و قطر به دخالت‌های خارجی آشکار منجر می‌شود.	کشورهای غربی صرفاً در اندیشه دخالت در امور داخلی سوریه هستند و نه حل بحران.	بحران سوریه به عرصه کشمکش منافع سیاستمداران وابسته به غرب تبدیل شده است.
۵	رئیس ستاد کل ارتش آمریکا با اشاره به مبهم بودن هویت مخالفان سوریه، هرگونه دخالت احتمالی در سوریه را بسیار خطرناک دانست. وی فکر کردن به حمایت تسلیحاتی از مخالفان سوریه ضد نظام اسد را زود هنگام توصیف کرد و گفت: در برهه کنونی بسیار سخت است که به توافقی بین‌المللی ضد دمشق دست یافت.	آمریکا در هویت مخالفان حکومت سوریه شک دارد و حاضر به مداخله نظامی در این کشور نیست.	ایده مداخله نظامی فاقد پشتوانه سیاسی و شکست خورده است.
۶	اعضای اتحادیه عرب درباره سوریه با یکدیگر اختلاف دارند و نظر غالب در این اتحادیه حل مسالمت‌آمیز بحران این کشور است. عنان پیش از آغاز مأموریت در نشست غیرعلنی پنج عضو دائم شورای امنیت حضور یافت و به قاهره نیز برای اطلاع از همه نظرات سفر کرد؛ مسئله مهم این است که اتحادیه عرب خصوصاً قطر و عربستان خود بخشی از مشکل هستند و به حل بحران سوریه کمک نمی‌کنند و طرحی هم که حمد بن جاسم درباره آن حرف می‌زند، معلوم و روشن نیست.	کشورهای عربی درباره بحران سوریه اختلاف دارند	جبهه عربی ضد سوری خود بخشی از بحران سوریه هستند و نخواهند توانست به حل ماجرا کمک کنند.

تحلیل گفتمان یادداشت‌های سایت‌های بی‌بی‌سی عربی، العربیه و العالم بر پایه دو مرحله چهارم و پنجم این مرحله شامل تحلیل «عمق عمق» در دو سطح «عمیق» و «عمیق تر» خواهد بود. (جدول شماره ۴) محورهای اساسی تحلیل مربوط به سطح «عمیق» را نشان می‌دهد. همان‌گونه که مشاهده می‌شود، محورهای عمیق به دست آمده از سومین مرحله تحلیل گفتمانی، در یک کلیت فراتر از مرحله توجیهی مورد استنباط قرار گرفته و تحت عناوین کلی تری تدوین شده است.

جدول ۴. جمع‌بندی دو مرحله چهارم و پنجم (مرحله عمیق)

تحلیل گفتمان سایت بی‌بی‌سی عربی، العربیه، العالم

سایت العالم	سایت العربیه	سایت بی.بی.سی عربی
حکومت سوریه دارای پایگاه مردمی و در مسیر اصلاحات	حکومت سوریه، بی‌مبالات، شایسته سقوط و روبه زوال	حکومت سوریه، شایسته سقوط و رو به زوال
حکومت سوریه به خوبی در مسیر اصلاحات حرکت می‌کند و وضعیت آن رو به بهبود است	حکومت بشار اسد حکومتی منفعت‌طلب، بی‌منطق، جنایتکار، دروغگو و فریبکار، ضد فرهنگ و انسانیت	حکومت بشار اسد حکومتی بی‌منطق، ظالم، خلاف حقوق بشر و نیازمند برخورد جدی است.
حکومت سوریه دارای پایگاه مردمی است و مردم سوریه از اصلاحات صورت گرفته استقبال کرده‌اند.	بشار اسد زیر فشارهای بین‌المللی و منطقه‌ای حتی در میان اطرافیان‌ش که بی‌توجه به توافقات بین‌المللی برای بقایش هرکاری می‌کنند، منزوی می‌باشد.	پایه‌های این حکومت سست است و در عرصه بین‌المللی و منطقه‌ای به شدت منزوی است.
حامیان حکومت سوریه	حامیان زودگذر و بی‌منطق سوریه به خصوص ایران، شریک در جنایات	حامیان زودگذر سوریه، شرکای جنایات بشار اسد
روسیه و چین با تمام قوا حامی سوریه هستند و هرگز پشت این کشور را خالی نمی‌کنند.	منفعت‌طلبی، ریاکاری، دروغ پردازی و بی‌مبالاتی حامیان اسد که شریک در جنایات اسد هستند و خود شایسته سقوط هستند.	حمایت این کشورها منفعت‌طلبانه و بی‌منطق است و باعث ایجاد ناامنی و جنایات بیشتر می‌شود.
عدم صحت دروغ‌پردازی‌های رسانه‌ای علیه ایران	تلاش‌های حامیان اسد برای برقراری صلح بی‌فایده است و به زودی او را تنها می‌گذارند.	این حمایت‌ها به شدت سست است و به زودی از بین می‌رود.
نفی شایعه‌های موجود درباره اختلاف حکومت سوریه و حکومت‌های حامی	مخالفان، گروه‌های مردمی هستند که به صورت مسالمت‌آمیز در پی خواسته‌های خود می‌باشند	گروه‌های مخالف، ناشناخته، پیگیر و نیازمند اصلاح
گروه‌های مخالف مشتکی تروریست منفعت‌طلب و نیازمند برخورد جدی هستند.	کشورهای مخالف بشار اسد به خصوص اتحادیه عرب در مسیر نجات مردم سوریه	اصرار مخالفان بر خواسته خود علی‌رغم ابهام درباره ماهیت گروه‌های مخالف و جایگاه مردمی آنان

سایت بی.بی.سی عربی	سایت العربیه	سایت العالم
اقدامات مخالفان کم اثر شده و آنها در زمین حکومت سوریه بازی می‌کنند	دغدغه‌مند و پیگیر در نجات هویت ملت عرب	اقدامات کشورهای حامی مخالفان حکومت سوریه، منفعت‌طلبانه و بحران‌آفرین
کشورهای مخالف بشاراسد در مسیر نجات مردم سوریه	لزوم اقدام جدی و مستقل و متحد کشورهای عربی و کنار زدن اختلافات برای برخورد با رژیم اسد	توطئه‌ای فریب‌کارانه، فاقد ارزش سیاسی، بی‌منطق، از سر جابه‌طلبی و نه خیرخواهی
دغدغه‌مندی و منش انسانی و منطقی	حمایت از اقدامات صحیح کشورهای عربی و غربی	با هدف پیاده‌سازی منافع آمریکا و رژیم اشغالگر اسرائیل در تضعیف جبهه مقاومت در منطقه
لزوم کنار گذاشتن اختلاف‌ها با توجه به بحرانی شدن شرایط و تبعات احتمالی فعالیت‌های خود	عبور از بحران به واسطه روش‌های مختلف	دخالت در امور داخلی سوریه و منشأ بحران سوریه، بی‌اثر و به بن‌بست رسیده است
عبور از بحران به واسطه روش‌های مختلف	اصلاحات بی‌فایده و نمایشی است و مشکلات با گذشت زمان و گفتگو حل نمی‌شود	راه حل بحران در داخل سوریه است و از مسیر اصلاحات می‌گذرد.
فقط از طریق گفتگو و راه حل سیاسی حل نمی‌شود و لزوم اعمال تحریم‌ها علی‌رغم موانع موجود و توجه به راه‌حل‌های جایگزین	اقدام عاجل برای کمک‌رسانی همه جانبه به مخالفان اسد اعم از نظامی (مثل مداخله نظامی) و غیرنظامی (مثل تحریم) خصوصاً از سوی کشورهای عربی	بهترین راه حل بحران انجام کامل اصلاحات است
توجه به پیچیدگی‌های روزافزون حاکم بر بحران سوریه و توجه به تبعات احتمالی مثل جنگ داخلی	برخورد جدی و غیرمصلحت‌اندیشانه با رژیم اسد	لزوم تلاش‌های امنیتی و سیاسی برای رسیدن به شرایط استقرار
اقدام هرچه سریع‌تر اما با احتیاط برای بحران	شرایط پیرامونی، هم‌سو با تحولات سوریه و نیازمند مداخله بیشتر	بحران سوریه راه حل داخلی دارد و نه خارجی
۶. شرایط پیرامونی، هم‌سو با تحولات سوریه	تحولات سوریه هم‌راستا با سایر انقلاب‌های منطقه است	ایده مداخله نظامی فاقد پشتوانه سیاسی و شکست خورده است
اوج‌گیری موج دموکراسی‌خواهی در منطقه	سقوط حکومت سوریه می‌تواند زمینه‌ساز تحولات اساسی در جایگاه ایران و حزب‌الله در منطقه شود	شرایط پیرامونی، هم‌سو با حکومت بشار اسد
تحولات سوریه باعث تغییرات مهم استراتژیک به ضرر مخالفان غرب می‌شود.	همسویی منافع رژیم اشغالگر اسرائیل و آمریکا در عدم سقوط اسد	حمایت‌های قاطعانه و نظامی روسیه و چین از حکومت سوریه
افکار عمومی جهان خواستار سقوط حکومت بشار اسد هستند	بسیج افکار عمومی جهان علیه سوریه	پایگاه مردمی و همراهی مردم سوریه با حکومت این کشور

تحلیل عمیق‌تر سه سایت

بخش عمیق‌تر تحلیل گفتمان هر یک از سه سایت نیز به شکل جداگانه مطرح می‌شود.

۱. سایت بی.بی.سی عربی

تحلیل عمیق‌تر رویکردهای سایت بی.بی.سی عربی در مدت تعیین شده، به طور عمده بر سه پایه اساسی استوار است:

- ویژگی‌های منفی حکومت سوریه و حامیان آن: در این رویکرد حکومت بشار اسد حکومتی بی‌منطق، ظالم، خلاف حقوق بشر و نیازمند برخورد جدی است. پایه‌های این حکومت سست است و در عرصه بین‌المللی و منطقه‌ای به شدت منزوی است. کشورهای حامی این حکومت نیز منفعت‌طلبانه و بی‌منطق هستند و باعث ایجاد ناامنی و جنایات بیشتر می‌شوند. این حمایت‌ها به شدت سست است و به زودی از بین می‌رود.

- توجه به ویژگی‌های گروه‌های مخالف و حمایت و هدایت حامیان آنها: در این رویکرد گروه‌های مخالف، ناشناخته، پیگیر و نیازمند اصلاح هستند. این گروه‌ها علی‌رغم موانع، بر خواسته خود، یعنی سرنگونی حکومت بشار اسد اصرار دارند. این رویکرد مدعی است که درباره ماهیت گروه‌های مخالف و جایگاه مردمی آنان ابهام وجود دارد. اقدامات مخالفان کم اثر شده و آنها در زمین حکومت سوریه بازی می‌کنند. کشورهای حامی مخالفان نیز که در مسیر نجات مردم سوریه دغدغه‌مند و با منش انسانی و منطقی عمل کنند لازم است با توجه به بحرانی شدن شرایط، اختلاف‌ها را کنار گذاشته و به تبعات احتمالی فعالیت‌های خود توجه داشته باشند.

- حل بحران به واسطه ترکیبی از فشارها و توجه به پیچیدگی‌ها و تبعات احتمالی: در این رویکرد بحران فقط از طریق گفتگو و راه حل سیاسی حل نمی‌شود و لازم است علی‌رغم موانع موجود تحریم‌های شدید اعمال و به راه حل‌های جایگزین و پیچیدگی‌های روزافزون حاکم بر بحران سوریه و تبعات احتمالی مثل جنگ داخلی توجه شود و اقدامی هر چه سریع‌تر اما با احتیاط صورت گیرد.

۲. سایت العربیه

- ویژگی‌های منفی حکومت سوریه و حامیان آن به خصوص ایران: در این رویکرد حکومت سوریه، بی‌مبالات، شایسته سقوط و روبه زوال است. حکومت بشار اسد حکومتی منفعت‌طلب، بی‌منطق، جنایتکار، دروغگو و فریبکار، ضد فرهنگ و انسانیت است که به توافقات بین‌المللی که برای بقایش هر کاری می‌کند بی‌توجه است. بشار اسد زیر فشارهای بین‌المللی و منطقه‌ای و حتی در میان اطرافیانش منزوی است. کشورهای حامی بشار اسد به خصوص ایران، بی‌منطق، منفعت‌طلب، ریاکار، دروغ‌پرداز و بی‌مبالات هستند. تلاش‌های حامیان اسد برای برقراری صلح بی‌فایده است و به زودی او را تنها می‌گذارند و حکومت حامیان اسد همچون خود او شایسته سقوط‌اند.

- لزوم حمایت جدی کشورها به خصوص اتحادیه عرب از گروه‌های مخالف: در این رویکرد مخالفان

حکومت سوریه، گروه‌های مردمی هستند که به صورت مسالمت‌آمیز در پی خواسته‌های خود می‌باشند. کشورهای مخالف بشار اسد به خصوص اتحادیه عرب که در مسیر نجات مردم سوریه دغدغه‌مند و در نجات هویت ملت عرب پیگیر هستند، لازم است برای برخورد با رژیم اسد اقدام جدی و مستقل و متحدی انجام داده و اختلافات را کنار بگذارند.

- عبور از بحران به واسطه اعمال هر گونه فشار به حکومت سوریه: این رویکرد اصلاحات صورت گرفته توسط بشار اسد را بی‌فایده و نمایشی می‌شمارد و معتقد است مشکلات با گذشت زمان و گفتگو حل نمی‌شود و حل بحران با اقدام عاجل خاصاً از سوی کشورهای عربی برای کمک‌رسانی همه‌جانبه به مخالفان اسد اعم از نظامی (مثل مداخله نظامی) و غیر نظامی (مثل تحریم) و برخورد جدی و غیرمصلحت‌اندیشانه با رژیم اسد محقق می‌شود.

۳. سایت العالم

- حکومت سوریه، حکومتی قابل اصلاح با حامیان قدرتمند: در این رویکرد حکومت سوریه دارای پایگاه مردمی است و به خوبی در مسیر اصلاحات حرکت می‌کند و مردم سوریه از اصلاحات صورت گرفته استقبال کرده‌اند. روسیه و چین با تمام قوا حامی سوریه هستند و هرگز پشت این کشور را خالی نمی‌کنند. دروغ‌پردازی‌های رسانه‌ای علیه ایران و شایعه‌های موجود درباره اختلاف حماس و حکومت سوریه صحت ندارد.

- تروریست بودن مخالفان حکومت سوریه و منفعت‌طلب و غرب‌گرا بودن حامیان آنها: در این رویکرد گروه‌های مخالف، مشتکی تروریست، منفعت‌طلب و نیازمند برخورد جدی هستند. اقدامات کشورهای حامی مخالفان حکومت سوریه، منفعت‌طلبانه و بحران‌آفرین، توطئه‌ای فریب‌کارانه، فاقد ارزش سیاسی، بی‌منطق، از سر جاه‌طلبی و نه خیرخواهی است. این اقدامات با هدف پیاده‌سازی منافع آمریکا و رژیم اشغالگر اسرائیل در تضعیف جبهه مقاومت در منطقه و دخالت در امور داخلی سوریه است.

- راه حل بحران در داخل سوریه و از مسیر اصلاحات: در این رویکرد بهترین راه حل بحران، انجام کامل اصلاحات است و راه حل داخلی دارد و نه خارجی. ایده مداخله نظامی فاقد پشتوانه سیاسی و شکست خورده است. در این میان لازم است تلاش‌های امنیتی و سیاسی برای رسیدن به شرایط استقرار صورت پذیرد.

همچنین باید اضافه کرد که تلاش بی‌بی‌سی عربی و العربیه برای زمینه‌سازی زمینه‌های مختلف، نظامی، سیاسی، تبلیغاتی و رسانه‌ای برای سقوط حکومت سوریه به عنوان یکی از محورهای مقاومت است. این محور گرچه تاکنون نشان داده است که در مواضع خود استقامت داشته است، اما حمایت و تأثیرگذاری جمهوری اسلامی بر سیاست‌ها و موضع‌گیری‌های آن کاملاً هویدا است. تبلیغات رسانه‌ای هر دو رسانه به نوعی حاکی از تلاش برای پیوند دادن انقلاب اسلامی با آرمان دولت کنونی سوریه و هم‌راستا بودن آنها با موضوع مقاومت است. این مسئله نشان دهنده اهمیت محور مقاومت از یک سو و تلاش این دو رسانه در

تضعیف آن در مرحله اول و نهایتاً تضعیف انقلاب اسلامی در منطقه است. در مقابل، موضعگیری رسانه العالم کاملاً در جهت حفظ این پیوند، برجسته‌سازی مقاومت، اهمیت سوریه در رابطه با محور مقاومت، امکان اصلاح حکومت بر اساس تعدیلات سیاسی است.

نتیجه

بررسی نتایج تحلیل گفتمان سایت بی‌بی‌سی عربی در قبال بحران سوریه نشان می‌دهد که این رسانه از میان تحولات سوریه اخباری را برجسته کرده است که نشان دهنده ویژگی‌های منفی حکومت سوریه و حامیان آن می‌باشد. این رسانه تصویری بی‌منطق، ظالم، خلاف حقوق بشر از حکومت بشار اسد و منفعت‌طلبانه و بی‌منطق از کشورهای حامی آن بازنمایی می‌کند. این رسانه گروه‌های مخالف را گروه‌هایی ناشناخته، پیگیر و نیازمند اصلاح، بازنمایی می‌کند. در گفتمان ایجاد شده توسط این رسانه، حکومت سوریه شایسته سقوط است و حامیان بشار اسد شریک در جنایات او هستند. این گفتمان راه حل بحران را فقط از طریق گفتگو و راه حل سیاسی نمی‌داند و توجه مخاطبان را به پیچیدگی‌های روزافزون حاکم بر بحران سوریه جلب می‌کند.

بررسی نتایج تحلیل گفتمان سایت العربیه نشان می‌دهد که این رسانه، حکومت سوریه را حکومتی بی‌مبالات و شایسته سقوط و رو به زوال بازنمایی می‌کند و از میان حوادث رخ داده، حوادثی را بیشتر برجسته می‌کند که گویی حکومت بشار اسد منفعت‌طلب، بی‌منطق، جنایتکار، دروغگو و فریبکار، ضد فرهنگ و انسانیت و البته منزوی است. رویکرد العربیه در قبال کشورهای حامی حکومت بشار اسد نیز شباهت زیادی با این توصیفات دارد. العربیه تلاش‌های این کشورها را بی‌فایده، منفعت‌طلبانه و ریاکارانه می‌داند و در این میان، تأکید فراوانی بر تخریب چهره ایران دارد. این گفتمان راه حل بحران سوریه را حمایت جدی کشورهای به خصوص عرب از گروه‌های مخالف بشار اسد می‌داند و معتقد است که این کشورها باید اختلافات و مصلحت‌اندیشی را کنار گذاشته و برای نجات مردم سوریه از هیچ اقدامی حتی حمایت نظامی دریغ نکنند.

بررسی نتایج تحلیل گفتمان سایت العالم نشان می‌دهد که این رسانه حکومت سوریه را حکومتی قابل اصلاح با حامیان قدرتمند بازنمایی می‌کند؛ حکومتی که به درستی در مسیر اصلاحات حرکت می‌کنند و حامیان قدرتمندی در منطقه دارد. در مقابل، اخباری را از بحران سوریه برجسته‌سازی می‌نماید که در آن مخالفان حکومت سوریه مثنی تروریست منفعت‌طلب و نیازمند برخورد جدی هستند. گفتمان شبکه العالم راه حل بحران سوریه را در داخل این کشور و از مسیر اصلاحات می‌داند و نه از طریق اقدامات خصمانه کشورهای خارجی.

برای دستیابی به یک مقایسه دقیق‌تر و روشن‌تر درباره موضع‌گیری‌های سه سایت العالم، العربیه و بی‌بی‌سی عربی، نتایج مقایسه رویکرد گفتمانی سه شبکه در قبال موضوعات اساسی بحران سوریه در قالب جدول شماره ۵ ارائه می‌گردد.

جدول ۵. مقایسه گرایش‌های مختلف گفتمانی درباره موضوعات و مناقشات اصلی سوریه

عنوان رسانه موضوعات	گفتمان بی‌بی‌سی عربی	گفتمان العربیه	گفتمان العالم
حکومت سوریه	بی‌منطق، ظالم، خلاف حقوق بشر، نیازمند برخورد جدی، منزوی و رو به زوال	منفعت طلب، بی‌منطق، جنایتکار، دروغگو و فریبکار، ضد فرهنگ و انسانیت، منزوی و رو به زوال	دارای پایگاه مردمی و در مسیر اصلاحات
کشورهای حامی حکومت سوریه	منفعت طلب، بی‌منطق، باعث ایجاد ناامنی و جنایات بیشتر، حمایت‌های سست و زودگذر	منفعت طلب، رباکار، دروغ‌پرداز، بی‌مبالات، شریک در جنایات، شایسته سقوط	پرقدرت، پیگیر و صادق
گروه‌های مخالف حکومت سوریه	ناشناخته، پیگیر و نیازمند اصلاح و دارای اقدامات کم اثر	گروه‌های مردمی مسالمت‌آمیز	مشتی تروریست منفعت طلب و نیازمند برخورد جدی
کشورهای حامی مخالفان حکومت سوریه	دغدغه‌مند و دارای منش انسانی و منطقی	دغدغه‌مند و پیگیری در نجات هویت ملت عرب	منفعت طلب، بحران آفرین، بی‌منطق، اقدامات بی‌ارزش
راه حل بحران	نه فقط از طریق گفتگو بلکه هرگونه تحریم و کنار گذاشتن اختلافات	کم‌کسانی سریع و همه‌جانبه به مخالفان و برخورد جدی با رژیم اسد	ادامه اصلاحات، برخورد با تروریست‌ها، راه حل داخلی

تحلیل فوق‌الذکر بیانگر واقعیت مهمی است که می‌تواند به عنوان دال مرکزی هر سه رسانه مزبور تلقی گردد. این دال عبارت از «محور مقاومت» است. بی‌بی‌سی عربی و العربیه در تلاش هستند که برای سقوط محور مقاومت، حکومت سوریه که یکی از سنگرهای مقاومت به شمار می‌آید را به هر شکل ممکن ساقط کنند. این واقعیت همچنین بیانگر تأثیر انقلاب و جمهوری اسلامی در احیای مداوم این محور و تأثیرگذاری آن بر منطقه است. در مقابل، رسانه العالم در تلاش است که حکومت سوریه را یکی از محورهای مهم مقاومت مورد حمایت همه جانبه قرار دهد تا مسئله فلسطین و سقوط رژیم اشغالگر قدس همچنان در صدر مسائل منطقه قرار گیرد.

منابع و مأخذ

۱. بشیر، حسن، ۱۳۸۵، تحلیل گفتمان در چپ‌های برای کشف ناگفته‌ها، تهران، انتشارات دانشگاه امام صادق علیه‌السلام.
۲. _____، ۱۳۹۰، رسانه‌های بیگانه: قرآنی با تحلیل گفتمان، از: مجموعه تحلیل گفتمان رسانه‌های جهان (کتاب اول)، تهران، انتشارات سیمای شرق و ماهنامه مدیریت ارتباطات، چ ۱.

۳. _____، ۱۳۹۱، رسانه‌های بیگانه: قرائتی با تحلیل گفتمان، از: مجموعه تحلیل گفتمان رسانه‌های جهان (کتاب دوم)، تهران، انتشارات سیمای شرق و ماهنامه مدیریت ارتباطات، چ ۱.
۴. بهرام‌پور، شعبانعلی، ۱۳۷۹، تحلیل انتقادی گفتمان، تهران، مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه‌ها.
۵. حاتمی، علی و سمیرا جبارنژاد، ۱۳۸۵، تحلیل گفتمان به مثابه یک روش تحقیق در علوم انسانی، کنگره ملی علوم انسانی به آدرس:
http://www.civilica.com/paper_socialscienceconf01_socialscienceconf01006.html
۶. ساعی، منصور، ۱۳۸۹، «بازنمایی ابعاد تاریخی و سیاسی هویت ملی در تلویزیون جمهوری اسلامی ایران (مطالعه موردی سریال‌های تلویزیونی تاریخی درجه الف در سه دهه پس از انقلاب اسلامی ایران)»، فصلنامه پژوهش سیاست نظری، دوره جدید، شماره هفتم.
۷. سروی زرگر، محمد، ۱۳۹۰، «نشانه‌شناسی بازنمایی خانواده در آگهی‌های بازرگانی تلویزیون»، فصلنامه پژوهش‌های ارتباطی، سال هجدهم، شماره ۳.
۸. سلطانی‌فر، محمد و شهناز هاشمی، ۱۳۸۲، پوشش خبری، تهران، انتشارات سیمای شرق.
۹. صفری، اکبر، ۱۳۹۰، «تحولات منطقه و مأموریت رسانه‌های غربی - عربی»، روزنامه کیهان، ۱ تیر ۹۰.
۱۰. فرکلاف، نورمن، ۱۳۷۹، تحلیل انتقادی گفتمان، ترجمه گروه مترجمان، تهران، مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه‌ها.
۱۱. کریمخانی، احد، ۱۳۹۰، «آیا تحولات سوریه از جنس «بهار عرب» است؟»، سایت خبری - تحلیلی برهان، ۳ تیر ۹۰.
۱۲. متقی، ابراهیم، ۱۳۹۰، «نقش و راهبرد آمریکا در گسترش نافرمانی مدنی سوریه»، فصلنامه رهنامه سیاستگذاری، سال دوم، شماره سوم، پاییز ۹۰.
۱۳. محمدپور، احمد، ۱۳۹۰، روش تحقیق کیفی ضد روش ۲، تهران، جامعه‌شناسان.
۱۴. میلز، سارا، ۱۳۸۲، گفتمان، ترجمه فتاح محمدی، زنجان، نشر هزاره سوم.